

Sygn. akt III KK 252/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Kala

SSN Piotr Mirek

w sprawie **G. H.**

w przedmiocie wyroku łącznego,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 14 czerwca 2018 r.,

kasacji wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego

od wyroku łącznego Sądu Rejonowego w K.

z dnia 29 marca 2017 r., sygn. akt II K 59/17,

**uchyla pkt IV zaskarżonego wyroku w części dotyczącej
środka karnego w postaci świadczenia pieniężnego i w tym
zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi
Rejonowemu w K.**

UZASADNIENIE

G. H. został skazany prawomocnymi wyrokami:

1. Sądu Rejonowego w M. z dnia 16 marca 2016 r., sygn. akt II K 434/15, za popełnienie przestępstwa z art. 178a § 4 k.k., na karę 1 miesiąca pozbawienia wolności oraz karę 4 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania

nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze po 20 godzin miesięcznie; ponadto Sąd orzekł zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 6 lat i świadczenie pieniężne w kwocie 10.000 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej;

2. Sądu Rejonowego w M. z dnia 13 czerwca 2016 r., sygn. akt II K 91/16, za popełnienie przestępstwa z art. 207 § 1 k.k., na karę 1 roku pozbawienia wolności;

3. Sądu Rejonowego w K. z dnia 12 sierpnia 2016 r., sygn. akt II K 208/16, za popełnienie przestępstw: z art. 178a § 4 k.k. i art. 289 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., na karę łączną 1 miesiąca pozbawienia wolności oraz karę 10 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze po 30 godzin miesięcznie; ponadto Sąd orzekł dożywotny zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i świadczenie pieniężne w kwocie 10.000 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Wyrokiem łącznym z dnia 25 listopada 2016 r., sygn. akt II K 344/16, Sąd Rejonowy w K.:

I. na podstawie art. 569 § 1 k.p.k., art. 85 k.k., art. 86 § 1 i 3 k.k. połączył kary jednostkowe pozbawienia wolności i ograniczenia wolności orzeczone wobec wyżej wymienionego wyrokami w sprawach: II K 208/16 Sądu Rejonowego w K. i II K 434/15 Sądu Rejonowego w M. i w ich miejsce orzekł karę łączną 2 miesięcy pozbawienia wolności i karę 11 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze po 30 godzin miesięcznie;

II. na podstawie art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 90 § 1 k.k. połączył środki karne w postaci orzeczonych w sprawach: II K 208/16 Sądu Rejonowego w K. i II K 434/15 Sądu Rejonowego w M. zakazów prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i w to miejsce orzekł łączny zakaz dożywotniego prowadzenia pojazdów mechanicznych;

III. na podstawie art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 90 § 2 k.k. w miejsce środków karnych w postaci świadczeń pieniężnych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w sprawach: II K 208/16 Sądu

Rejonowego w K. i II K 434/15 Sądu Rejonowego w M. orzekł łączne świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w wysokości 15.000 zł;

IV. na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie o wydanie wyroku łącznego w części dot. wyroku Sądu Rejonowego w M. w sprawie II K 91/16;

V. w pozostałym zakresie łączone wyroki pozostawił do odrębnego wykonania.

Przedmiotowe rozstrzygnięcie zostało zaskarżone wyłącznie przez obrońcę skazanego – na jego korzyść, w części dotyczącej orzeczenia o karze zawartej w pkt I i pkt III wyroku łącznego.

Po rozpoznaniu tej apelacji Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 2 lutego 2017 r., sygn. akt VII Ka 1254/16, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w K. do ponownego rozpoznania. Podstawą takiego rozstrzygnięcia była stwierdzona poza granicami zaskarżenia i podniesionymi zarzutami rażąca niesprawiedliwość poddanego kontroli instancyjnej wyroku łącznego sądu *meriti* (art. 440 k.p.k.) polegająca na nie objęciu węzłem kary łącznej skazania w sprawie o sygn. II K 91/16 Sądu Rejonowego w M. i umorzeniu w tym zakresie postępowania o wydanie wyroku łącznego. W uzasadnieniu orzeczenia Sąd odwoławczy stwierdził również rażąca niesprawiedliwość zaskarżonego wyroku w pkt. III w postaci obrazy art. 90 § 2 k.k. poprzez połączenie świadczeń pieniężnych orzeczonych w sprawach II K 434/15 i II K 208/16, zauważając przy tym, że ze względu na wniesienie apelacji wyłącznie na korzyść skazanego uchybienie powyższe nie może być już usunięte, o czym winien pamiętać Sąd ponownie rozpoznający przedmiotową sprawę.

Sąd Rejonowy w K., po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem łącznym z dnia 29 marca 2017 r., sygn. akt II K 59/17:

I. na podstawie art. 569 § 1 k.p.k., art. 85 § 1 i 2 k.k., art. 86 § 1 k.k. i art. 87 § 1 k.k. połączył jednostkowe kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, przyjmując, że miesiąc ograniczenia wolności równa się 15 dniom pozbawienia wolności, orzeczone wobec skazanego G. H. wyrokami Sądu Rejonowego w K. w sprawie II K 208/16 oraz Sądu Rejonowego w M. w sprawach II

K 91/16 i II K 434/15, a w ich miejsce orzekł karę łączną 1 roku i 1 miesiąca pozbawienia wolności;

II. na podstawie art. 577 k.p.k. na poczet orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył okres zatrzymania w sprawie II K 208/16 w dniu 20 marca 2016 r. oraz karę dotychczas wykonaną w sprawie II K 91/16;

III. na podstawie art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 90 § 2 k.k. połączył środki karne w postaci zakazów prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych orzeczone w sprawach: II K 208/16 Sądu Rejonowego w K. i II K 434/15 Sądu Rejonowego w M. i w to miejsce orzekł łączny zakaz dożywotniego prowadzenia pojazdów mechanicznych;

IV. w pozostałym zakresie łączne wyroki pozostawił do odrębnego wykonania.

Przedmiotowe orzeczenie nie zostało zaskarżone i uprawomocniło się w dniu 6 kwietnia 2017 r.

Kasację od wyroku łącznego Sądu Rejonowego w K. z dnia 29 marca 2017 r., sygn. akt II K 59/17, wniósł – na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. – Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny, zaskarżając to orzeczenie w pkt. IV, w części dotyczącej środków karnych w postaci świadczenia pieniężnego, na korzyść skazanego G. H. Zarzucił w niej „rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 443 k.p.k., polegające na wydaniu przez sąd ponownie rozpoznający sprawę orzeczenia w części surowszego niż uchylone, pomimo tego, że poprzednie orzeczenie zaskarżone było wyłącznie przez obrońcę skazanego, na jego korzyść”. W oparciu o tak zredagowany zarzut wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Oczywiście zasadny jest podniesiony w kasacji zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego w postaci określonego w art. 443 k.p.k. pośredniego zakazu *reformationis in peius*. Powyższe w powiązaniu z wniesieniem kasacji na korzyść skazanego umożliwiło jej uwzględnienie na posiedzeniu w oparciu o przepis art. 535 § 5 k.p.k.

Nie ulega wątpliwości, że w chronologicznie pierwszym wydanym wobec skazanego G. H. wyroku łącznym z dnia 25 listopada 2016 r., sygn. akt II K 344/16, Sąd Rejonowy w K. dopuścił się obrazy prawa materialnego zarówno w zakresie nie objęcia karą łączną skazania na karę pozbawienia wolności w sprawie Sądu Rejonowego w M. o sygn. akt II K 91/16 – art. 87 § 1 k.k., jak i orzeczenia w miejsce środków karnych w postaci świadczeń pieniężnych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej (dwa razy po 10.000 zł) jednego świadczenia na rzecz wskazanego Funduszu w kwocie 15.000 zł. W tym ostatnim przedmiocie – co trafnie wytknięte zostało w uzasadnieniu wyroku kasatoryjnego Sądu Okręgowego w O. – sąd *meriti* przeoczył, że zgodnie z treścią art. 90 § 2 k.k., ze środków karnych podlegają łączeniu jedynie pozbawienie praw publicznych, zakazy i obowiązek tego samego rodzaju. Z istoty rzeczy nie podlegają więc łączeniu środki, które pozbawione są terminowego charakteru, tj. przepadek i środki kompensacyjne, a także świadczenie pieniężne oraz podanie wyroku do publicznej wiadomości (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 31 marca 2009 r., V KK 415/08, R-OSNKW 2009, poz. 851 i z dnia 24 marca 2011 r., IV KK 27/11, LEX nr 794513; tak też: J. Giezek (red.): Kodeks karny. Komentarz do art. 90, teza 5, WKP 2012; D. Kala, M. Klubińska: Kara łączna i wyrok łączny, Kraków 2017, s. 123).

Procedując powtórnie, po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, Sąd Rejonowy w K. stosownie do treści art. 90 § 2 k.k. nie objął węzłem łączności świadczeń pieniężnych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej pozostawiając w tej części łączone wyroki do odrębnego wykonania (pkt IV zaskarżonego kasacją orzeczenia). Orzekając w podany wyżej sposób sąd *a quo* pozostał wprawdzie w zgodzie z wymaganiami prawa karnego materialnego, rzecz w tym, że takie postąpienie rażąco naruszało wskazany w kasacji Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego przepis art. 443 k.p.k. Zgodnie z art. 443 k.p.k. w razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania wolno w dalszym ciągu wydać orzeczenie surowsze niż uchylone tylko wtedy, gdy orzeczenie to było zaskarżone na niekorzyść oskarżonego albo na korzyść oskarżonego w warunkach określonych w art. 434 § 4 k.p.k. Nie ulega przy tym wątpliwości, że przywołany przepis należy czytać w powiązaniu z treścią art. 434 §

1 k.p.k., w którym wskazano elementy wyznaczające granice orzekania na niekorzyść oskarżonego. Z treści tego przepisu wynika, że Sąd odwoławczy (a w ślad za nim Sąd pierwszej instancji ponownie rozpoznający sprawę) może orzec na niekorzyść oskarżonego jedynie: 1) wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy, oraz 2) w granicach zaskarżenia, chyba że ustawa nakazuje wydanie orzeczenia niezależnie od granic zaskarżenia, oraz 3) w razie stwierdzenia uchybień podniesionych w środku odwoławczym, chyba że środek odwoławczy nie pochodzi od oskarżyciela publicznego lub pełnomocnika i nie podniesiono w nim zarzutów albo ustawa nakazuje wydanie orzeczenia niezależnie od podniesionych zarzutów (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2017 r., II KK 274/17, LEX nr 2434431). Orzeczeniem surowszym jest przy tym każde orzeczenie ustalające dolegliwość realnie większą od dolegliwości wynikającej z treści orzeczenia uchylonego. W zakresie surowości orzeczenia, które może być wydane w postępowaniu ponownym, należy brać w tym przedmiocie pod uwagę ustalenia faktyczne, kwalifikację prawną czynu, orzeczoną karę oraz zastosowane środki karne, a także wszystkie możliwe następstwa tych rozstrzygnięć dla sytuacji prawnej oskarżonego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 grudnia 202 r., II KK 339/02, LEX nr 74401, z dnia 10 września 2004 r., III KK 94/04, LEX nr 126689 i z dnia 10 lutego 2009 r., V KK 243/08, LEX nr 491148).

W niniejszej sprawie apelacja od pierwszego wyroku łącznego wniesiona została wyłącznie na korzyść skazanego przez jego obrońcę. Trafnie autor kasacji zauważa, że wobec tak ukształtowanej sytuacji procesowej sąd *meriti* ponownie rozpoznający sprawę w części dotyczącej świadczeń pieniężnych orzeczonych w sprawach: II K 434/15 Sądu Rejonowego w M. i II K 208/16 Sądu Rejonowego w K. nie mógł pozostawić tychże wyroków do odrębnego wykonania to bowiem skutkować musiało koniecznością uiszczenia przez G. H. na rzecz Funduszu, o którym mowa w art. 43a k.k., dwukrotnie kwoty 10.000 zł w sytuacji, gdy zgodnie z uchylonym wyrokiem łącznym świadczenie to określone zostało na kwotę 15.000 zł. Naruszenie wskazanego wyżej przepisu gwarancyjnego, i to pomimo uczynienia w tej kwestii stosownego zauważenia w uzasadnieniu Sądu Okręgowego w O. (s. 4), było więc rażące i mające istotny wpływ na treść poddanego kontroli Sądu Najwyższego wyroku.

Implikowało to jego uchyleniem w zakresie objętym zaskarżeniem (pkt IV), co do rozstrzygnięcia o świadczeniu pieniężnym, i przekazaniem w tej części sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K. Orzekając powtórnie Sąd ten uwzględni powyższe зауваżenia, a więc niezależnie od regulacji prawa materialnego rozstrzygnie – z powodu mających w takim wypadu priorytet zasad gwarancyjnych – w sposób nie pogarszający sytuacji skazanego w stosunku do tej, jaka została ukształtowana pierwszym zapadłym w tym postępowaniu wyrokiem łącznym.

kc